

C A P U T III.

DE PROPOSITIONIBUS COMPLEXIS.

§. I.

*Differentia inter propositionem complexam
& compositam.*

Priusquam progrediamur ad explicationem propositionum compositarum, observandum venit, quasdam videri compositas, cum tamen simplices sint; simplicitas enim propositionis defumitur ab unitate subjecti, & praedicati: sunt autem quaedam propositiones, quae unum tantum subjectum, unicumque praedicatum habent, sed quarum subjectum sive praedicatum terminus complexus est alias propositiones includens, quas incidentes vocare licet, quaeque pars tantum subjecti sive praedicati sunt, illis scilicet conjunctae per pronomen *qui*, cujus natura est plures propositiones connectere ita, ut in unum omnes coalescant. Sic cum Christus dicit: *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in coelis est, is regnum coelorum possidebit.* Subjectum hujus propositionis duas alias propositiones continet, cum duo verba habeat, quae vero per pronomen relativum *qui* conjunctae unius subjecti partes sunt. Cum autem dico: *bona & mala a Deo proveniunt*, vere duo subjecta sunt in hac propositione, quandoquidem de utrisque dicitur, quod a Deo proveniant. Prima igitur adhuc ad simplicem pertinet; veruntamen ad distinctionem a plane simplici complexa dicitur: altera vero composita est, utpote quae plura subjecta habet.

Pro-

Propositiones igitur complexae strictè compositae non sunt, eo quod propositiones aliis per pronomen *qui* immixtae vel imperfectae tantum propositiones sunt, prout ex dicendis adhuc patebit, vel considerantur non ut nunc factae, sed ut olim, quas proinde concipimus idearum instar. Hinc etiam perinde est, an has propositiones enuntiemus per nomina adjectiva, seu per participia sine omni verbo aut pronomine, an per verba & pronomina. Sic idem est dicere: *Deus invisibilis creavit mundum visibilem*, ac dicere: *Deus qui est invisibilis, creavit mundum, qui est visibilis*. Utrobique enim primario non adfirmatur Deum esse invisibilem, sed hoc pro prius adserito habentes adfirmamus Deum invisibilem mundum visibilem creasse; si vero dicerem Deum esse invisibilem & creasse mundum visibilem, evidens est, me utrumque adserere. Sic haec ultima composita esset, prior vero complexa est dicenda.

§. 2.

Quid & quotuplex sit propositio complexa?

Propositio igitur complexa dicitur illa, in qua habetur terminus complexus: quid vero sit terminus complexus *L. 1. p. 2. Cap. 5. §. 3.* expositum fuit. Hinc tria statuuntur propositionum complexarum genera; vel enim complexio cadit in subiectum, id est, vel subiectum est terminus complexus, & dicitur propositio complexa ratione subiecti: qualis est haec: *Alexander, qui fuit Philippi filius, fuit nepos Amyntbae*, vel praedicatum est terminus complexus, & dicitur propositio complexa ratione praedicati, qualis est haec: *Petrus est logicus reliquorum doctissimus*, vel utrum-

que simul est terminus complexus, & dicitur propositio ex omni parte complexa, qualis est haec: *Paulus, qui fuit a Christo vocatus, fuit Apostolus prae reliquis ferventissimus.*

§. 3.

De aliis propositionibus complexis.

Propositionibus complexis haecenus recensitis aliud earum genus addit Purchotius; interdum enim, ait ille, non in subjectum duntaxat vel attributum complexio cadit, sed quandoque etiam in ipsam adfirmationem, aut negationem, scilicet cum adfirmationi aut negationi robur quoddam additur: sic ubi dico: *certum est terram esse rotundam*, non simpliciter adfirmo rotunditatem de terra, sed insuper addo, id certum esse: similes sunt haec quoque propositiones: *contendo, mentem humanam esse immortalem; sapientes docent, Deum esse colendum; & omnes denum propositiones modales ad ejusmodi complexas pertinent, de quibus jam supra egimus.*

§. 4.

De propositionibus incidentibus.

Observationes quaedam utiles hic praemittendae sunt de natura propositionum incidentium, quae partes sunt subjecti aut praedicati in propositionibus complexis.

I. Propositiones incidentes, si tamen propositiones dicendae sint, sunt illae, quarum subjectum est pronomen *qui*; ut si dico: *homines, qui sunt creati ad cognoscendum & amandum Deum*, sublato termino *homines*, quod residuum est, dicitur propositio incidens.

II.

II. In memoriam hic revocanda sunt, quae *L. 1. p. 2. Cap. 5. §. 4.* advertimus circa terminum complexum: nimirum terminorum additamenta esse duplicis generis: unum simpliciter explicativum vocari potest, cum additio nihil in notione termini immutat, sed tantum clarius exponit ipsam termini notionem. Tale additamentum est hoc: *homines, qui sunt creati ad colendum Deum.* Alterum quod determinativum adpellavimus, quia cum adjectus terminus non integrae nominis extensioni conveniat, illius significationem restringit ac determinat. v. g. *Homines qui sunt pii*; ubi additamentum *pii* determinativum est. An vero propositio incidens sit mere explicativa, an vero determinativa, ex eo colligi posse dicit ars cogitandi, quando unum pronomen tolli potest ab incidente, illudque simpliciter adfirmatur de subiecto adeo, ut vera maneat propositio, tunc additamentum explicativum esse; si vero hoc fieri non possit, tunc additamentum determinativum fore. Id exemplis clarius patebit. Sit haec propositio complexa: *omnis homo, qui facit voluntatem patris mei, qui in coelis est, regnum coelorum possidebit.* Duplex in hac complexa est incidens. Prima est determinativa, nam si tollatur pronomen *qui*, propositio falsa evadit. v. g. *Omnis homo facit voluntatem Patris mei*, quod falsum est: altera est explicativa, poterat enim a Christo dici cum veritate: *Pater meus in coelis est.* His praenotatis

§. 5.

An falsitas incidentis obsit principali propositioni?

Quaeritur, an falsitas incidentium possit obesse veritati propositionis principalis? ad quam

quaestionem respondet Auctor artis cogitandi: propositionis incidentis falsitatem ordinarie propositionis primariae veritatem non tollere, non vero falsis exponit, quando eam tollat, & quando non. Hinc respondeo: falsitas propositionis incidentis tollit veritatem propositionis primariae, ubi praedicatum est ita cum incidente connexum, ut quasi causa sit, quare praedicatum subiecto conveniat, aut non conveniat; exemplo id declaratur: v. g. haec propositio: *Alexander, qui fuit Philippi filius, Persas superavit*: haec vera est, licet propositio incidens a variis in dubium vocetur. Praedicatum enim superans Persas nullam habet cum incidente connexionem. Econtra haec: *Alexander, qui fuit filius Philippi, fuit Amynthae nepos*: haec falsa redditur, si propositio incidens falsa sit; nam si filius Philippi non fuerit, neque nepos Amynthae, qui fuit Pater Philippi, esse potuit. Propositionis igitur principalis adtributum nepos Amynthae cum incidente propositione est connexum, & convenit subiecto ratione incidentis; si igitur incidens falsa sit, principalis quoque falsa sit, necesse est.

III. Titulis, quos quibusdam dignitatibus adtribuere solemus, ii possunt cohonestari, qui in talibus sunt dignitatibus constituti, quamvis forte significant aliquid, quod iis minime conveniat. Sic quia olim Episcopi Sancti & Sanctissimi salutabantur, in colloquio Chartaginenfi Episcopi Catholici non dubitarunt Donatistas sic compellare: *Sanctissimus Petilianus dixit*, quamvis notum illis satis esset, in Episcopum schismaticum non cadere sanctitatem. Sic etiam in actibus Apostolorum Paulus Festum Judaeae procuratorem *Optimum & Excellentissimum* dixit, quia ita procuratores ex

usu compellabantur. Eodem plane modo Ministri seu Praedicantes Lutherani & Calvinistae, eorumque Antifites & Superintendentes *Reverendi & Reverendissimi* dici possunt non secus ac sacerdotes nostri, licet a nostrae verae Religionis sacerdotibus multum differant, ne exacerbentur eorum animi.

IV. Aliter se se res habet, si quis proprio Marte honorarium titulum procudat, eoque utatur ad alium decorandum ex propria opinione, erroreve populari. Quando itaque quis dicit: *Aristoteles, qui est Princeps philosophorum* vel simpliciter: *Aristoteles Princeps philosophorum adseruit nervos a corde originem ducere*, opponi jure non debet, hoc falsum esse, quia Aristoteles Princeps philosophorum non est, eum hoc nomine haecenus in scholis fuerit adpellatus. Siquis vero diceret; *Purchotius philosophorum Princeps docuit, vacuum esse impossibile*, talis jure accusari posset, quod titulum proprio Marte excogitatum Purchotio adtribuerit, quem nullus haecenus ei tribuere cogitavit.

§. 6.

De incidentibus determinativis.

Quod propositiones incidentes adtinet, quarum pronomen est determinativum seu restringens subjectum, quales sunt hae: *homines, qui sunt pii, sunt laude digni: Reges, qui subditos amant, &c.* Illae juxta artem cogitandi falsitatis capaces non sunt, eoquod praedicatum propositionis incidentis de subjecto, ad quod pronomen refertur, neutiquam adfirmetur. Si enim e.g. dicerem: *Judices qui nihil prece vel pretio statuunt,*

dignos esse laudibus, exinde nolo adfirmare, existere revera judices, qui nihil prece vel pretio statuunt. Nunc ad aliud propositionum complexarum genus contemplantum transeamus.

§. 7.

Praeter propositiones, quarum subjectum aut praedicatum terminus complexus est, aliae etiam, ut jam ante diximus, complexae sunt circa ipsam adfirmationem aut negationem, quia illis interferuntur termini vel propositiones incidentes, quae non terminum, sed adfirmationem aut negationem per verbum est notatam adficiunt; ut cum dico: *Ego contendo nullum dari vacuum in rerum natura: Ego contendo* dicitur propositio incidens, parsque propositionis principalis; evidens tamen est, quod illa nec subjectum nec praedicatum adficiat, quia nihil in iis immutat. Imo eodem modo conciperetur, si simpliciter diceretur: *nullum datur vacuum in rerum natura*, ac proinde propositio incidens hic in solam adfirmationem cadit; quae duobus potest modis exprimi, vel per verbum est, ut ordinarie fit; vel per verba *adfero, contendo, rationes evincunt, verum est, certum est &c.* Circa ejusmodi propositiones

Observa I. Accidit quandoque, ut propositio principalis ab incidente in ejusmodi enuntiationibus vix discerni queat. E. g. Si hanc propositionem proferam: *Omnes Philosophi scholastici docent, gravia corpora in terram sponte ac nullo impellente decidere*: vel scopus meus est adfirmare, quod gravia corpora sponte in terram decident, & tum prior
pars

pars: scilicet *omnes Philosophi scholastici docent*, erit propositio incidens: vel volo tantum adferere, hanc sententiam defendi a scholasticis: & tunc altera pars propositio incidens habenda erit. Ut igitur rite iudices, quaenam propositio principalis, quaenamve incidens habenda sit, scopum Authoris cognoscas, oportet. Et hunc ex antecedentibus, & consequentibus colligere poteris. Ut ejusmodi propositiones sint verae, requiritur, ut propositio principalis sit vera, & falsitas incidentis non nocet veritati propositionis principalis.

Observa 2. Inter propositiones complexas quarum copula, non vero subiectum aut praedicatum termino complexo adficitur, Philosophi haecenus speciatim illas notarunt, quas modales dixere, quia affirmatio vel negatio in iis modificatur aliquo quatuor modorum, qui sunt *necesse*, *impossibile*, *contingens*, *possibile*, de hisce jam supra egimus. Id hic addendum restat, propositiones modales, quarum modi sunt *necesse* aut *impossibile* v. g. *necesse est hominem esse substantiam*; *impossibile est hominem esse lapidem*, revocari ad universales, cum fere idem sit, ac dicere: *Omnis homo est animal*, *nullus homo est lapis*. Caeteras vero revocari ad particulares. Haec de propositionibus complexis sufficiant; qui plura petit, legat artem cogitandi, ex qua pleraque hic dicta desumimus.

